

POSTANOWIENIE

Dnia 25 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania K .P.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego

o umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego,
w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania zakończonego
prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 października
2016 r., sygn. akt III AUa (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 listopada 2021 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 15 stycznia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odrzuca zażalenie,

2. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego w (...)) na rzecz adwokata M. G. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), postanowieniem z dnia 15 stycznia 2020 r., odrzucił skargę K. P. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 października 2016 r. (III AUa (...)).

W sprawie ustalono, że Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 28 października 2016 r., oddalił apelację K. P. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 24 września 2015 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w N. z dnia 2 czerwca 2015 r. odmawiającej umorzenia należności alimentacyjnych.

Odwołujący się wniósł o wznowienie postępowania, domagając się jednocześnie uwzględnienia jego odwołania i zmiany wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 24 września 2015 r., przez umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością Funduszu; ewentualnie wniósł o uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B.

Zdaniem odwołującego się, podstawą uzasadniającą jego stanowisko jest fakt, że wyrokiem z dnia 18 października 2017 r. Sądu Rejonowego w B.(V U (...)) został zaliczony do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, a więc ów wyrok ma istotny wpływ na treść orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 października 2016 r. Jednak, skoro wyrok Sądu Rejonowego zapadł po wyroku Sądu Apelacyjnego, to odwołujący się nie mógł się na niego powoływać w poprzednim postępowaniu.

W tak ustalonych ramach Sąd Apelacyjny uznał skargę za niedopuszczalną, bowiem odwołujący się nie wskazał przesłanek z art. 403 § 2 k.p.c. Za takie nie można uznać samo przytoczenie podstawy prawnej, czy też sformułowanie zarzutu w sposób odpowiadający ustawowo określonym podstawom, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, że podnoszona podstawa nie zachodzi (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 lutego 2006 r., I CZ 3/06, LEX nr 201021; z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 133).

Sąd Apelacyjny zauważył, że możliwość wznowienia postępowania z mocy art. 403 § 2 k.p.c. jest uzależniona od zaistnienia łącznie trzech przesłanek. Po pierwsze, wykrycia - po uprawomocnieniu się wyroku - prawomocnego wyroku

dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane. Po drugie, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i po trzecie, niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2010 r., II PZ 12/10, LEX nr 619632). Wymienionych przesłanek nie spełnia żądanie K. P., jeśli zważy się, że wyrok Sądu Rejonowego z dnia 18 października 2017 r. dotyczy odmiennego - od należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego - stosunku prawnego i zapadł po wydaniu objętego skargą wyroku Sądu Apelacyjnego, co oznacza, iż nie mógł zostać wykryty po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Apelacyjnego. Wypada przy tym wskazać, że z podstawą wznowienia w postaci późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku mamy do czynienia wówczas, gdy wykryty wyrok był prawomocny zanim zapadł wyrok w postępowaniu, którego wznowienia domaga się uprawniony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2018 r., II UZ 10/18, LEX nr 2490068).

Kierując się powyższymi założeniami, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości zażaleniem odwołujący się, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miały wpływ na treść rozstrzygnięcia, to jest: (-) art. 403 § 2 w związku z art. 410 § 1 k.p.c., przez błędne przyjęcie, że wydany wyrok Sądu Rejonowego w B. z dnia 18 października 2017 r., zaliczający ubezpieczonego do grona osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, nie stanowi przesłanki warunkującej wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 26 października 2016 r., podczas gdy ubezpieczony nie miał możliwości powołania się na przedmiotowy wyrok.

Mając powyższe na względzie, skarżący domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia i wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 października 2016 r.; ewentualnie żądał jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności na horyzoncie sprawy rysuje się kwestia dopuszczalności zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, w przypadku, gdy chodzi (a tak jest w sprawie) o kontrolę orzeczenia po zmianach wprowadzonych do k.p.c. ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469). Dany problem wywołał wątpliwości w praktyce i tym samym zobligował Sąd Najwyższy do rozstrzygnięcia tej materii. Marginalnie można dodać, że rekonstrukcja modelu cywilnego postępowania sądowego niesie za sobą - jak to zwykle bywa - szereg wątpliwości. Od nich nie jest wolna ustawa nowelizująca, o czym świadczy szereg pytań prawnych, jakie zostały skierowane do Sądu Najwyższego (zob. także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2021 r., III PZP 6/20, LEX nr 3207806).

W obszarze dopuszczalności zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 października 2021 r., III CZP 53/20 (LEX nr 3231809), przyjmując niedopuszczalność takiego środka odwoławczego. Dany pogląd wywiera bezpośredni wpływ na wynik przedmiotowej sprawy, bowiem wyrzuca poza nawias argumentację skierowaną przeciwko treści zaskarżonego postanowienia.

Godzi się zauważyć, że wobec uchylenia art. 394¹ § 2 k.p.c. doszło do zasadniczej zmiany kręgu postanowień sądu drugiej instancji wskazanych w ustawie, które podlegają zaskarżeniu zażaleniem. O ile powołany przepis dopuszczał zażalenie na wszelkie postanowienia sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, wydane w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, o tyle znowelizowany art. 394² k.p.c. wyszczególnia - obok postanowień sądu drugiej instancji zaskarżalnych zażaleniem poziomym już przed wejściem w życie ustawy nowelizującej - tylko jedną kategorię postanowień sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie, to jest postanowienie o odrzuceniu apelacji.

Możliwość zaskarżenia konkretnego rozstrzygnięcia zapadającego w postępowaniu cywilnym zależy zawsze od pozytywnej decyzji prawodawcy, zatem sposób redakcji przepisów, z których wynika (lub nie) dopuszczalność zażalenia, ma decydujące znaczenie. W powołanej uchwale Sąd Najwyższy ważył argumenty przemawiające za lub przeciw dopuszczalności omawianego środka, akcentując, że o ile możliwość sięgania do analogii z przepisów dopuszczających zażalenie została zaakceptowana w judykaturze, o tyle zastosowanie tej metody w konkretnej sytuacji wymaga wnikliwej oceny, czy istotnie rozważane przypadki mają podobny charakter, z uwzględnieniem przedmiotu konkretnego postanowienia, jego wagi dla stron i fazy postępowania, w której zapada, oraz czy w tym świetle niedopuszczalność zażalenia kolidowałaby z przypisywaną ustawodawcy spójnością ocen na tyle rażąco, że powstają warunki do stosowania analogii. Idąc dalej i uwzględniając względy systemowe i celowościowe, Sąd Najwyższy wskazał, że orzeczenia zapadające na szczeblu drugiej instancji są co do zasady prawomocne z chwilą wydania, także wtedy, gdy konkretna kwestia zostaje rozstrzygnięta przez sąd drugiej instancji po raz pierwszy, nie zaś na skutek weryfikacji orzeczenia sądu pierwszej instancji. Odmierna rola procesowa sądu drugiej instancji uzasadnia *per se* specyficzne ukształtowanie sposobu zaskarżania orzeczeń zapadających w tej fazie postępowania, w tym zwięźlenie granic ich kontroli, bez względu na to, że charakter czynności dokonywanych w związku z wydaniem konkretnej decyzji procesowej może być taki sam w sądzie pierwszej i drugiej instancji.

Zestawiając bezpośrednio postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu apelacji z postanowieniem tego sądu o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, dostrzec trzeba również, że oba te postanowienia kończą wprawdzie postępowanie w sprawie, ich charakter nie jest jednak tożsamy. Skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia i służy wzruszeniu prawomocnych orzeczeń sądu pierwszej lub drugiej instancji, a także Sądu Najwyższego, z powołaniem się na enumeratywnie wskazane w ustawie podstawy. Skarga ta stanowi zatem odstępstwo od zasady stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, stanowiącej wartość podlegającą ochronie na poziomie konstytucyjnym i prawnomiędzynarodowym (por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 16 listopada 2018 r., I CSK 679/17, OSNC-ZD 2019, nr D, poz. 58 i powołane tam orzecznictwo).

Sumując powyższe poglądy, które obecny skład Sądu Najwyższego podziela, należy dodać, że po wejściu w życie ustawy nowelizującej zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania jest niedopuszczalne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 maja 2020 r., III CZ 13/20, LEX nr 3029693; z dnia 27 maja 2020 r., V CZ 17/20, LEX nr 3027531; z dnia 30 września 2020 r., I CZ 37/20, LEX nr 3068546; z dnia 26 maja 2021 r., I CZ 20/21, LEX nr 3181544).

Z tych względów zażalenie podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.